

Do not open this Test Booklet until you are asked to do so.

इस परीक्षा पुस्तिका को तब तक न खोलें जब तक कहा न जाए।

Read carefully the Instructions on the Back Cover (Page 15 & 16) of this Test Booklet.

इस परीक्षा पुस्तिका के पिछले आवरण (पृष्ठ 15 व 16) पर दिए गए निर्देशों को ध्यान से पढ़ें।

For instructions in Nepali see Page 2 of this booklet. / नेपाली में निर्देशों के लिए इस पुस्तिका का पृष्ठ 2 देखें।

INSTRUCTIONS FOR CANDIDATES

परीक्षार्थियों के लिए निर्देश

1. This booklet is a supplement to the Main Test Booklet for those candidates who wish to answer **EITHER** Part IV (Language I) **OR** Part V (Language II) in **NEPALI** language, but **NOT BOTH**.
2. Candidates are required to answer Part I and Part II **or** III from the Main Test Booklet and Parts IV and V from the languages chosen by them.
3. Questions on English and Hindi languages for Part IV and Part V have been given in the Main Test Booklet. Language Supplements can be asked for separately.
4. Use **Blue/Black Ball Point Pen only** for writing particulars on this page/markings responses in the Answer Sheet.
5. The CODE for this Language Booklet is **G**. Make sure that the CODE printed on **Side-2** of the Answer Sheet and on your Main Test Booklet is the same as that on this Language Supplement Booklet. In case of discrepancy, the candidate should immediately report the matter to the Invigilator for replacement of the Language Supplement Test Booklet.
6. This Test Booklet has **two** Parts, IV and V consisting of **60** Objective Type Questions, and each carries 1 mark :
Part IV : Language I – (Nepali) (Q. Nos. 91 – 120)
Part V : Language II – (Nepali) (Q. Nos. 121 – 150)
7. Part IV contains 30 questions for Language I and Part V contains 30 questions for Language II. In this Test Booklet, only questions pertaining to **Nepali** language have been given. **In case the language(s) you have opted for as Language I and/or Language II is a language other than Nepali, please ask for a Supplement (Language) Test Booklet of G Code that contains questions on that language. The languages being answered must tally with the languages opted for in your Application Form. No change in languages is allowed.**
8. Candidates are required to attempt questions in **Language II (Part V) in a language other than the one chosen as Language I (Part IV) from the list of languages.**
9. Rough work should be done only in the space provided in the Test Booklet for the same.
10. The answers are to be recorded on the OMR Answer Sheet only. Mark your responses carefully. No whitener is allowed for changing answers.
1. यह पुस्तिका मुख्य परीक्षा पुस्तिका की एक परिशिष्ट है, उन परीक्षार्थियों के लिए जो **या** तो भाग IV (भाषा I) **या** भाग V (भाषा II) **नेपाली** भाषा में देना चाहते हैं, लेकिन **दोनों नहीं**।
2. परीक्षार्थी भाग I एवं भाग II **या** III के उत्तर मुख्य परीक्षा पुस्तिका से दें और भाग IV व V के उत्तर उनके द्वारा चुनी भाषाओं से।
3. अंग्रेजी व हिन्दी भाषा पर प्रश्न मुख्य परीक्षा पुस्तिका में भाग IV व भाग V के अन्तर्गत दिए गए हैं। भाषा परिशिष्टों को आप अलग से माँग सकते हैं।
4. इस पृष्ठ पर विवरण अंकित करने एवं उत्तर पत्र पर निशान लगाने के लिए **केवल नीले/काले बॉल पॉइंट पेन** का प्रयोग करें।
5. इस भाषा पुस्तिका का **कोड G** है। यह सुनिश्चित कर लें कि इस भाषा परिशिष्ट पुस्तिका का कोड, उत्तर पत्र के **पृष्ठ-2** एवं मुख्य प्रश्न पुस्तिका पर छपे कोड से मिलता है। अगर यह भिन्न हो तो परीक्षार्थी दूसरी भाषा परिशिष्ट परीक्षा पुस्तिका लेने के लिए निरीक्षक को तुरन्त अवगत कराएँ।
6. इस परीक्षा पुस्तिका में दो भाग IV और V हैं, जिनमें **60** वस्तुनिष्ठ प्रश्न हैं, तथा प्रत्येक 1 अंक का है :
भाग IV : भाषा I – (नेपाली) (प्रश्न सं. 91 – 120)
भाग V : भाषा II – (नेपाली) (प्रश्न सं. 121 – 150)
7. भाग IV में भाषा I के लिए 30 प्रश्न और भाग V में भाषा II के लिए 30 प्रश्न दिए गए हैं। इस परीक्षा पुस्तिका में केवल **नेपाली** भाषा से सम्बन्धित प्रश्न दिए गए हैं। यदि **भाषा I और/या भाषा II** में आपके द्वारा चुनी गई भाषा(एँ) नेपाली के अलावा है/हैं, तो कृपया **G** कोड वाली उस भाषा वाली परिशिष्ट (भाषा) परीक्षा पुस्तिका माँग लीजिए। जिन भाषाओं के प्रश्नों के उत्तर आप दे रहे हैं वह आवेदन पत्र में चुनी गई भाषाओं से अवश्य मेल खानी चाहिए। भाषाओं का परिवर्तन अनुमन्य नहीं है।
8. परीक्षार्थी भाषा II (भाग V) के लिए, भाषा सूची से ऐसी भाषा चुनें जो उनके द्वारा भाषा I (भाग IV) में चुनी गई भाषा से भिन्न हो।
9. रफ कार्य परीक्षा पुस्तिका में इस प्रयोजन के लिए दी गई खाली जगह पर ही करें।
10. सभी उत्तर केवल OMR उत्तर पत्र पर ही अंकित करें। अपने उत्तर ध्यानपूर्वक अंकित करें। उत्तर बदलने हेतु श्वेत रंजक का प्रयोग निषिद्ध है।

Name of the Candidate (in Capital Letters) : _____

परीक्षार्थी का नाम (बड़े अक्षरों में) : _____

Roll Number (अनुक्रमांक) : in figures (अंकों में) _____

: in words (शब्दों में) _____

Centre of Examination (in Capital Letters) : _____

परीक्षा केन्द्र (बड़े अक्षरों में) : _____

Candidate's Signature : _____ Invigilator's Signature : _____

परीक्षार्थी के हस्ताक्षर : _____

निरीक्षक के हस्ताक्षर : _____

Facsimile signature stamp of Centre Superintendent _____

यस पुस्तिकामा 16 मुद्रित पृष्ठ छन् ।

MAK-23-II

प्रश्नपत्र II

भाग IV र V

नेपाली भाषा परिशिष्ट

परीक्षा पुस्तिका कोड

यो परीक्षा पुस्तिका तबमात्र खोल्नुहोस् जब तपाईंलाई खोल्न भनिन्छ ।

यो परीक्षा पुस्तिकाको पछिल्लो आवरणमा (पृष्ठ 15 व 16) दिइएको निर्देश ध्यानले पढ्नुहोस् ।

परीक्षार्थीहरूका लागि निर्देश

- यो पुस्तिका मुख्य परीक्षा पुस्तिकाको परिशिष्ट हो । ती परीक्षार्थीहरूका लागि या त भाग IV (भाषा I) या भाग V (भाषा II) नेपाली भाषामा दिन सक्छन् तर दुवैमा होइन ।
- परीक्षार्थीले भाग I व भाग II या III का उत्तर मुख्य परीक्षा पुस्तिकाबाट दिनुपर्छ र भाग IV र V का उत्तर उनीहरूले छानेको भाषाबाट ।
- अङ्ग्रेजी र हिन्दी भाषामा यी प्रश्न मुख्य परीक्षा पुस्तिकामा भाग IV र V अन्तर्गत दिइएका छन् । भाषा परिशिष्टलाई तपाईं अलग्गै माग्नुहुने छ ।
- यस पृष्ठमा विवरण अङ्कित गर्न एवं उत्तर पुस्तिकामा निशान लगाउनको लागि केवल निलो/कालो बल पोइन्ट पेन मात्रै प्रयोग गर्नुहोस् ।
- यस भाषा पुस्तिकाको कोड G हो । यो सुनिश्चित गर्नु आवश्यक छ कि यो भाषा परिशिष्ट पुस्तिकाको कोड, उत्तरपत्रको पृष्ठ-2 एवं मुख्य परीक्षा पुस्तिकामा छापिएको सङ्केतसित मिल्छ । यदि यो भित्रै छ भने परीक्षार्थीले दोस्रो भाषा परिशिष्ट परीक्षा पुस्तिका लिनका लागि निरीक्षकलाई तत्कालै जनाउनुपर्ने छ ।
- यस पुस्तिकामा दुई भाग IV र V छन्, जसमा 60 बटा वस्तुनिष्ठ प्रश्न छन् र ती प्रत्येक 1 अङ्कका छन् ।
भाग IV : भाषा I (नेपाली) (प्र.सं. 91 – बाट प्र.सं. 120)
भाग V : भाषा II (नेपाली) (प्र.सं. 121 – बाट प्र.सं. 150)
- भाग IV मा भाषा I का लागि 30 प्रश्न र भाग V भाषा II का लागि 30 प्रश्न दिइएका छन् । यस परीक्षा पुस्तिकामा केवल नेपाली भाषासित सम्बन्धित प्रश्न दिइएका छन् । यदि तपाईंको भाषा I वा II नेपालीका अतिरिक्त छ भने कृपया त्यो भाषा सम्बन्धित कोड G को परीक्षा पुस्तिका परिशिष्ट (भाषा) माग्नुहोस् जुन तपाईंको आवेदनपत्रमा अङ्कित थियो । जुन भाषाका प्रश्नका उत्तर तपाईं दिइरहनु भएको छ, त्यो आवेदन पत्रमा चयन गरेको भाषासित अवश्य नै मिल्नेको हुनु पर्छ । भाषाहरूमा कुनै परिवर्तनको अनुमति छैन ।
- परीक्षार्थीले भाषा II (भाग V) का लागि भाषा सूचीबाट यस्तो भाषा छान्नुपर्छ जुन उनीद्वारा भाषा I (भाग IV) मा छानिएको भाषाबाट भिन्न होस् ।
- कच्चा काम परीक्षा पुस्तिकामा दिइएको खालि स्थानमा नै गर्नुहोस् ।
- सबै उत्तर केवल OMR उत्तरपत्रमा अङ्कित गर्नुहोस् । आफ्नो उत्तर ध्यानपूर्वक अङ्कित गर्नुहोस् । उत्तर बदल्नका लागि श्वेतरञ्जकको प्रयोग निषेध छ ।

विद्यार्थीको नाम : _____

अनुक्रमाङ्क : अङ्कमा _____

: शब्दमा _____

परीक्षा केन्द्र : _____

परीक्षार्थीको हस्ताक्षर : _____ निरीक्षकको हस्ताक्षर : _____

Facsimile signature stamp of

Centre Superintendent _____

Candidates should answer
questions from the following
Part only if they have opted
for **NEPALI** as
LANGUAGE – I.

भाग IV भाषा I नेपाली

निर्देश : दिइएको कविता पढेर तल भएका प्रश्नहरू (प्रश्न सं. 91 – 96) का उपयुक्त उत्तर चिन्हित गर्नु होस् ।

मेरो निम्ति दुलहाको संसार लिएर
दुलहीको अनुहार लिएर
मोती मोतीको दलिन टेकी
फेरि बिहान मेरी बिहान
मलाई जगाउन आइपुगी ।
ललाटमा टिको गुलाबी शिरमा सिन्दूर हाली
तारा ताराका शिरबन्दी पहिरिई, मुट्टी मुट्टी ज्योति छदै
सौम्य हिमाल जस्ती बिहान
चाँप र गुराँस जस्ता समाचार बोकी
निला निला आकाशमाझ कैला कैला गौँथली छोडी
फेरि बिहान मेरी बिहान मलाई जगाउन आइपुगी ।
भैंभरि बाक्लो हरियोको बिछ्याएर
गृहिणीले झैं लिपी पोती
कलस कलसमा नयाँ फुल फुलाएर
झ्यालअघि आरुको बोटभरि आफू अडेस लाएर ।

91. कविले बिहानलाई कुन रूपमा हेरेका छन् ?
- (1) एउटी सुन्दर नारीका रूपमा
  - (2) दुलही र गृहिणीका रूपमा
  - (3) सिँगार पटार गरेर बसेकी बेहुलीका रूपमा
  - (4) आफ्नी प्रेमिकाका रूपमा

92. बिहानले कुन कुराको शिरबन्दी लाएको छ ?
- (1) तारा
  - (2) मोती
  - (3) हिमाल
  - (4) सूर्य

93. बिहानले कसरी प्रकाश फिँजाएको छ ?
- (1) ललाटमा गुलाबी टिको लगाएर
  - (2) शिरमा सिन्दूर छरेर
  - (3) आकाश निलो बनाएर
  - (4) हातका मुट्टीले छरेर

94. बिहान आउँदा धरतीको भुइँ कस्तो देखिएको छ ?

- (1) शुष्क
- (2) हरियो
- (3) सौम्य
- (4) चिसो

95. बिहानको आकाश कस्तो छ ?

- (1) रातो चहकिलो
- (2) केही नभएको खुल्ला
- (3) चराहरू उडिरहेको
- (4) बादल लागेको

96. दलिन भनेको के हो ?

- (1) घर बनाउँदा निदालमाथि राखिने काठ
- (2) घरका तलामा चढ्न र झर्न बनाइएको काठको भन्ध्याङ
- (3) घरका छाना वरिपरि लगाइएको काठ
- (4) घर बनाउँदा निदालमुनि अड्याइने काठ

निर्देश : दिइएको अनुच्छेद पढेर तल भएका प्रश्नहरू (प्रश्न सं. 97 – 105) का उपयुक्त उत्तर चिन्हित गर्नु होस् ।

कुनै कविले पनि संसारलाई कवि को हो चिनाउने चेष्टा गरेको छैन । काव्यका अन्तर कुन्तरबाट कवि चियाएर हेर्छन्, हामी त्यसपट्टि ध्यानै दिँदैनौं, कविहरू आफूलाई बौलाहा र प्रेमीसँग तुलना गर्छन् । हामी यस्ता तुलनाको अर्थ ठिकसँग बुझ्छौं बुझ्दैनौं त्यति पनि जान्दैनौं । कसैले हामीलाई ‘कवि को हो ?’ भनेर सोधे हामी के भनौं के भनौं गछौं । कविता रच्ने कवि हो, कविले लेखेको ग्रन्थ कविता हो भन्दै पुनरुक्तिको शरण परी हुर्मत बचाउन खोज्छौं । कवि शब्दले मेरो मनमा एक प्रकारको भावना जन्माउँछ । कवि शब्दले मेरो हृदयमा कोमलसँग सम्बन्ध राखेको छ । कसो हो कसो कठोर र कवि शब्दको संयुक्त उच्चारण मेरा निम्ति कर्णकटु छ । मलाई कवि र

कोमल शब्दमा मात्र साम्य छ जस्तो लाग्छ । कविलाई म सौन्दर्यको पुजारी ठान्छु, नैतिकताको छहरा ठान्छु, आदर्शताको दर्पण ठान्छु । हाम्रा आँखा छालाका धब्बा हुन्, तिनमा चेतन छैन । सौन्दर्यको सूक्ष्म स्पर्श मोहिनीको मृदु मुस्कान, मनोहारिताको मन्द चहलपहल हाम्रो स्थूल दृष्टिले देख्नै । हृदयभित्रको दैवी वाणीको कोकिल कण्ठ आवाजलाई हाम्रो पखेटा जस्तो ठ्याक्सा टाँस्सिएको कानले सुन्दैन । हाम्रा इन्द्रिय बोधा छन् । हाम्रा सौन्दर्य विवेचना गर्ने चक्षु उग्रेकै छैनन् । अर्काले औँल्याएर देखाएको सौन्दर्य पनि हामी धमिलो देख्छौं । सौन्दर्य विज्ञानका दृष्टिले हेरे हामी अर्ध विकसित बालक छौं, बामे सदैँ छौं । कविका इन्द्रिय तीक्ष्ण छन् । जहाँ हामीले जीवनभर केही सौन्दर्य देख्न सकेनौं त्यहीं कविले स्वर्ग मुस्काएको देखे ।

97. कस्तो शब्द युग्मलाई कवि असङ्गत वा नमिल्दो ठान्छन् ?

- (1) कोमल र कठोर
- (2) कठोर र कवि
- (3) सौन्दर्य र कवि
- (4) कोमल र कवि

98. 'कवि को हो ?' भन्ने कुराका उत्तरमा हामीले पटक पटक भन्ने कुरा के हो ?

- (1) प्रेम गर्ने कवि हो
- (2) कवि कल्पनाको यात्री हो
- (3) कविता रच्ने कवि हो
- (4) कवि बोलाहा हो

99. अनुच्छेदका लेखक कविलाई के ठान्दछन् ?

- (1) कल्पनाका यात्री, आदर्श व्यक्ति, नियमपूर्ण लेख्ने
- (2) इन्द्रियबोधक, सौन्दर्यको दर्पण, मनोहारी शिल्पका प्रयोक्ता
- (3) कल्पनाका धनी, आदर्शवादी, उदार विचारका धनी
- (4) सौन्दर्यका पुजारी, नैतिकताको छहरा, आदर्शताको दर्पण

100. कवि आफ्ना वा हाम्रा आँखा कस्ता छन् भनी भन्दछन् ?

- (1) चेतनशील
- (2) चेतनहीन
- (3) सूक्ष्म दृष्टि
- (4) छालाको दर्पण

101. कविको वैचारिकता वा दृष्टि कहाँबाट प्रकट हुन्छ ?

- (1) अनुभव र स्व-अध्ययनबाट
- (2) उनको आफ्नै काव्य शैलीबाट
- (3) काव्यभित्रका विविध प्रसङ्गहरूबाट
- (4) परम्परा र संस्कारबाट

102. 'हामी अर्धविकसित बालक हौं' भन्ने विचारको आधार के हो ?

- (1) पखेटा जस्तो टाँस्सिएको कान
- (2) सौन्दर्य विज्ञान
- (3) काव्यको आस्वादन
- (4) विवेचनाशून्य चक्षु

103. अर्काले औँल्याएर देखाएको सौन्दर्यलाई पनि हामी किन धमिलो दोख्छौं ?

- (1) सौन्दर्य चेतको विकास नभएर
- (2) हामीमा आलोचनात्मक दृष्टि भएर
- (3) अशिक्षित भएर
- (4) हाम्रो दृष्टि दुर्बल भएर

104. 'कोकिल कण्ठ' भन्नाले के बुझिन्छ ?

- (1) सुरिलो मिठो स्वर
- (2) कागको जस्तै बोली
- (3) स्पष्ट बोली
- (4) कर्कश स्वर

105. 'साम्य' शब्दको विपरीतार्थक कुन हो ?

- (1) असामान्य
- (2) विपरीत
- (3) वैषम्य
- (4) असाम्य

निर्देश : उपयुक्त विकल्पको चयन गरी तल दिइएका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् (प्रश्न सं. 106 देखि 120) ।

106. श्रेणीमा सामाजिक भाषालाई प्रोन्नत गर्न शिक्षिकाले –

- (1) सिकारुहरूलाई साथीहरूसित कुराकानी गर्ने अवसर दिँदछिन्
- (2) उनको जन्म दिनका लागि सिकारुहरूलाई एउटा निमन्त्रण पत्र लेख्न लगाउँदछिन्
- (3) सिकारुहरूलाई दिइएको पाठको सारांश लेख्न लगाउँदछिन्
- (4) बाल दिवसमा सिकारुहरूलाई रिपोर्ट लेख्न लगाउँदछिन्

107. शिक्षिकाले सिकारुहरूलाई श्रेणी ग्रन्थालयबाट कथाको एउटा पुस्तक छान्न अनि एक एकजनालाई पढ्न लगाइन् । उनले प्रोन्नत गर्न चाहेकी हुन् –

- (1) विस्तृत अध्ययन
- (2) समीक्षात्मक अध्ययन
- (3) सह-अध्ययन
- (4) गहन अध्ययन

108. छैटौँ श्रेणीकी शिक्षिकाले वर्तनी र विरामादि चिह्न सुधारन उनको क्लासमा विभिन्न क्रियाकलाप गराउँदछिन् । यसले उनका विद्यार्थीहरूलाई सहयोग हुन्छ –

- (1) उनीहरूको श्रवण कौशल बढाउन
- (2) अचूकता सुधारन
- (3) उनीहरूको शब्द भण्डार सुधारन
- (4) उनीहरूको धाराप्रवाहिता बढाउन

109. सामाजिक सम्पर्कका माध्यमबाट नानीहरूले भाषा सिक्दछन् । यस विचारलाई कसले समर्थन गरेका छन् ?

- (1) भ्यगोत्स्की
- (2) चम्स्की
- (3) स्किनर
- (4) पियाजे

110. एकजना सात महिनाको नानीले व्यञ्जन वर्ण र स्वर वर्ण चलाएर स्वर निर्माण गर्‍यो । उसले के चलाएर सम्प्रेषण गरिरहेको छ ?

- (1) कुर्लिनु
- (2) स्वनिम
- (3) तोते बोली
- (4) भाषावैज्ञानिक बोली

111. कुन वार्तालाई सुसङ्गठित वार्ता मानिन्छ ?

- (1) लघु/छोटो
- (2) गुरु/लामो
- (3) यादृच्छिक
- (4) संरचित

112. विद्यार्थीहरूले पाठका विभिन्न भाग सुन्दछन् वा लेख्दछन्, तब काम सक्न अरुसित सूचना विनिमय गर्दछन् भने हो –

- (1) रचना श्रुतिलिपि
- (2) जिग-स श्रुतिलिपि
- (3) आंशिक श्रुतिलिपि
- (4) द्रुत श्रुतिलिपि

113. एकजना भाषा शिक्षिकालाई सातौं श्रेणीका एकजना विद्यार्थीलाई कथा भनिरहनु अष्टचारो पर्दछ, उसको बोली धाराप्रवाह छैन अनि ऊ क्लासमा चर्चा गरिएका शब्दका अर्थ बुझ्दैन भन्ने चाल पाइन् । यस भाषा विशृङ्खलतालाई भनिन्छ :

- (1) डिसग्राफिया
- (2) डिसप्राक्सिया
- (3) डिसक्याल्कुलिया
- (4) डिसफ्यासिया

114. एकजना अध्यापिकाले सत्रान्तमा विद्यार्थीहरूको भाषा कौशल जाँचिन् । यसले उनलाई सहयोग गर्छ –

- (1) भाषा सिक्नामा उनीहरूको अभिवृत्ति नाप्न
- (2) उनीहरूलाई अड्क दिन
- (3) पढाइको उद्देश्य परिभाषित गर्न
- (4) विद्यार्थीहरूको भाषा सामर्थ्यको मूल्याङ्कन गर्न

115. भाषा कक्षामा मूल्याङ्कन गर्ने पर्दछ –

- (1) शिक्षण-सिकाइ प्रक्रिया कालमा
- (2) शिक्षक पढाउनामा कतिका पारङ्गत छन् भन्ने बुझ्न
- (3) पाठ पुरा भएपछि मात्र
- (4) पाठसित सम्बन्धित प्रश्नहरूका उत्तर उनीहरूले जाने कि जानेनन् भन्ने बुझ्न

116. कोड मिश्रण र कोड परिवर्तनका लागि तलका मध्ये कुन वक्तव्य सत्य छ ?

- (1) कोड मिश्रण र कोड परिवर्तन एक अर्कामा पर्यायवाची हुन्
- (2) एउटा भाषादेखि अर्को भाषामा कसैले एउटा शब्द वा वाक्यांश चलाएमा कोड मिश्रण हुँदछ भने एउटै कुराकानीमा कसैले दुई वा दुई भन्दा धेरै भाषा फेरि कोड परिवर्तन हुँदछ
- (3) एकभाषीले मात्र कोड मिश्रण र कोड परिवर्तन गर्दछन्
- (4) एउटा भाषादेखि अर्को भाषासम्म कसैले एउटा शब्द वा वाक्यांश चलाएको बेला कोड परिवर्तन हुँदा एउटै भाषामा कसैले दुई वा दुई भन्दा धेरै भाषा चलाएमा कोड मिश्रण हुँदछ

117. तलका मध्ये कुन वक्तव्यले पठन र लेखन कौशलबिच सम्बन्ध बिम्बित गर्दछ ?

- (1) पठन र लेखन कौशल मिलेका हुन्छन्
- (2) पठन र लेखन बेग्ला बेग्लै पढाउनु पर्दछ
- (3) एउटा नानीले यदि ती कौशलमध्ये कुनै एउटामा राम्रो गरे उसले अवश्य अरूमा पनि राम्रो गर्नेछ
- (4) लेखन नसक्ने र पढ्न पनि नसक्ने नानीले

118. एउटी शिक्षिकाले विद्यार्थीहरूलाई सही विकल्पले अधोरेखाङ्कित शब्द फेर्न लगाइन् । उनले कुन कौशलको मूल्याङ्कन गरिन् ?

- (1) लेख्ने
- (2) पढ्ने
- (3) सुन्ने (हियरिङ)
- (4) सुन्ने (लिसनिङ)

119. प्रक्रिया लेखन विधिका चरणहरू हुन् –

- (1) पूर्वलेखन – परिवर्द्धन – सम्पादन – लेखन – प्रकाशन
- (2) पूर्वलेखन – सम्पादन – परिवर्द्धन – लेखन – प्रकाशन
- (3) लेखन – परिवर्द्धन – पूर्वलेखन – सम्पादन – प्रकाशन
- (4) पूर्वलेखन – मस्यौदा – परिवर्द्धन – सम्पादन – प्रकाशन

120. निश्चित तथ्य निकाल्ने पठन हो –

- (1) सर्सर्ती
- (2) डिकोडिङ
- (3) विस्तृत पठन
- (4) ध्यानपूर्वक

Candidates should answer questions from the following Part only if they have opted for **NEPALI** as **LANGUAGE – II**.

भाग V
भाषा II
नेपाली

निर्देश : उपयुक्त विकल्पको चयन गरी तल दिइएका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् (प्रश्न सं. 121 देखि 135) ।

121. एकजना शिक्षिकाले एकजना नानीले देब्रे हातले सजिलो लेखेको र अरू काम गरेको देखिन् । उनलाई अवश्य पनि :

- (1) बाधा नदिई वा नरोकी उसका काममा प्रेरणा दिनु पर्दछ
- (2) दाहिने हातले लेख्न आमाबाबुले मनगो अभ्यास गराउनु पर्दछ
- (3) यस समस्याबाट उकास्न उसलाई विशेष शिक्षिकाकहाँ लैजानु पर्छ
- (4) झट्टै रोक्नु पर्छ अनि ती क्रियाकलाप गर्न दाहिने हात प्रयोग गर्ने बनाइदिनु पर्नेछ

122. पाठबाट अर्थ बनाउन पाएका नानीहरूमा अचूक, द्रुत, आत्मप्रकाश र रचनासहित पाठ पढ्ने क्षमता हुनु भनेको हो :

- (1) मौखिक भाषा विकास
- (2) धाराप्रवाह पठन
- (3) डिकोडिङ
- (4) रचना पठन

123. धेरैवटा शब्दका वर्तनी भुल पढे पनि 'समग्र भाषा प्रयोग' का लागि _____ विधिका आधारमा उच्च अङ्क दिन सकिन्छ ।

- (1) संरचनात्मक विधि
- (2) व्याकरण अनुवाद
- (3) व्यवहारवादी
- (4) समग्र भाषा

124. बहुभाषी श्रेणीमा पढाउनका लागि तलका मध्ये कुन चाहिँ विधि तपाईँ मुख्य पाउनु हुन्छ ?

- (1) श्रेणीको भाषा र नानीहरूको L-1 बिच अनुवाद
- (2) श्रेणीमा भाषा समूह बनाएर
- (3) बहुभाषिकताका लागि कुनै विशेष विधि चाहिँदैन
- (4) कोड परिवर्तन अनि कोड मिश्रण

125. एकत्रित मूल्याङ्कन हो :

- (1) विद्यार्थीहरू र उनीहरूका अभिभावकलाई प्रभावकारी प्रतिक्रिया दिनु
- (2) शिक्षण-सिकाइ प्रक्रियामा सिकारूका सक्रिय संलग्नता प्रदान गर्नु
- (3) विद्यार्थीका सिकाइ र प्रदर्शनबारे निर्णय दिनमा प्रयोग गर्नु
- (4) चिन्तु, खुट्याउनु र निदान गर्नु

126. श्रेणीमा कुन पाराको सुनाइलाई धेरै महत्त्व दिनु पर्ने हुँदछ ?

- (1) गहन
- (2) सुनाइ
- (3) भेदात्मक
- (4) विस्तृत

127. रचनात्मकतावादी विधि सम्प्रेषणात्मक विधिभन्दा भिन्न हुन्छ । त्यसले प्रकाश पार्दछ :

- (1) मुख्यतः रूपमा अनि प्रक्रियामा अर्थ पछि बनिहाल्ने हो भन्ने आशा गर्दछ
- (2) रूपको प्रयोग अनि ज्ञानमा
- (3) अभ्यास र बानी गराउन
- (4) मुख्यतः अर्थमा अनि प्रक्रियामा रूप पछि सिकिने हो भन्ने आशा गर्दछ

128. तलका मध्ये कुन चाहिँ अर्थ आधारित क्रियाकलापको अधीनमा पर्दैन ?

- (1) पूर्वज्ञानको प्रयोग
- (2) पढ्नु अनि त्यसपछि त्यही कुरा अरूलाई सुनाउनु
- (3) शब्द-शब्द पढ्नु
- (4) पाठसँग अन्तक्रिया

129. त्रुटिको विश्लेषणात्मक अध्ययन हो :

- (1) विरोधाभासपूर्ण विश्लेषण
- (2) वाक्य विश्लेषण
- (3) शब्द विश्लेषण
- (4) त्रुटि विश्लेषण

130. एउटी अध्यापिकाले सातौँ श्रेणीलाई नोट बनाउन सिकाइरहेकी छन् । प्रभावशाली पाराले नोट्स लिन तपाईँ कुन कौशललाई सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण पाउनु हुन्छ ?

- (1) शब्दका साटो प्रतीक र सङ्क्षेप शब्द चलाउनु
- (2) तपाईँका आफ्नै शब्द चलाएर एउटा पाठ फेरि लेख्नु
- (3) उचित विरामादि चिह्न लगाएर बुझिने गरी लेख्नु
- (4) संयोजक चलाएर धाराप्रवाह लेख्नु

131. विद्यार्थीले के भन्न चाहन्छ अनि त्यसपछि यसलाई भन्न सुहाउँदो पाठ रचना गर्दछ । यो कुन प्रक्रियाको स्तर हो ?

- (1) लेख्नु
- (2) बोल्नु
- (3) सृजनात्मक
- (4) सुन्नु

132. एकजना शिक्षकले नयाँ शब्दावली पढाउँदा के गर्नु पर्दछ ?

- (1) पाठमा आएका सबै नयाँ र कठिन शब्दका लागि शब्दकोश प्रयोग गर्नमा प्रेरणा दिन्छन्
- (2) विभिन्न पाठमा शब्दहरू चलाउन सिकारुलाई सक्षम बनाइदिन्छन्
- (3) सिकारुहरूलाई लिपि जाँचका लागि यसका वर्तनी रट्न लाउँदछन्
- (4) उनी सिकारुको घरेलु भाषामा शब्दका अर्थ लेख्दछन्

133. एकजना भाषा शिक्षिकाले कुनै अधिकारिक श्रोता र उद्देश्यका लागि विद्यार्थीहरूले लेखिदिएको चाहन्छिन् । यसो गर्न कुन चाहिँ लेखन कार्य सर्वश्रेष्ठ हुनेछ ?

- (1) एकअर्कामा चर्चा गरे पछि विद्यार्थीहरूले पाठका अन्त्यमा दिइएका प्रश्नका उत्तर लेख्दछन्
- (2) विद्यार्थीहरूले उनीहरूले भर्खरै हेरेको चलचित्रको निरूपण लेख्दछन्
- (3) विद्यार्थीहरूले 'मेरो स्कूल' विषयमा लेख्दछन्
- (4) स्कूलसित सम्बन्धित विषयमा उनीहरूका विचार व्यक्त गर्दै विद्यार्थीहरूले प्राचार्यलाई पत्र लेख्दछन्

134. दुईवटा उत्पादनमूलक भाषा कौशलभित्र पर्दछन् :

- (1) सुन्नु र बोल्नु
- (2) सुन्नु र पढ्नु
- (3) बोल्नु र लेख्नु
- (4) पढ्नु र लेख्नु

135. एकजना छैटौँ श्रेणीकी अध्यापिकाले पाठ पढ्दै गर्दा सिकारुहरूका ध्यान व्याकरण सामग्रीतिर तानिदिँदै छिन् । अनि तब चलाइएका व्याकरण सामग्रीमा साँच्चिकै जीवन स्थितिबाट उनीहरूलाई प्रशस्त उदाहरण दिँदछिन् । त्यसपछि उनले उनीहरूलाई व्याकरणका नियम अङ्कन गर्न सहयोग गरिन् । यसलाई के भनिन्छ ?

- (1) पाठमा व्याकरण
- (2) सिकारुहरूसित व्याकरण
- (3) अनुवादमा व्याकरण
- (4) प्रसङ्गमा व्याकरण

निर्देश : दिइएको अनुच्छेद पढेर तल भएका प्रश्नहरू (प्रश्न सं. 136 – 143) का उपयुक्त उत्तर चिह्नित गर्नु होस् ।

व्युत्पत्तिका आधारमा साहित्य त्यसलाई मानिएको छ जसमा यी कुरा हुन्छन्- शब्दार्थका समन्वयले युक्त लिपिबद्ध रचना, मनोरञ्जकता शिक्षा र अलौकिक आनन्द । एक थरीको भनाइ छ – काव्य मानवका सुषुप्त भावनालाई जगाएर आनन्दको सृष्टि गर्छ । काव्यका दुई पक्ष छन् – कला पक्ष र भाव पक्ष । कला पक्षद्वारा काव्य सुन्दर, आकर्षक र परिमार्जित हुन्छ । टल्सटयको परिभाषा अनुसार 'कलाको काम मनको उच्चतम तथा श्रेष्ठतम भावनालाई अरुसम्म पुऱ्याउनु हो' भने महाकवि देवकोटाका शब्दमा 'सिर्जनात्मक कल्पनाद्वारा सत्यको सुन्दर प्रदर्शन गर्नु कला हो' । भाव पक्ष अन्तर्गत कवि कल्पना र चिन्तनद्वारा बाहिरी वस्तुसित साक्षात्कार गरेर वा आफ्नै सुख-दुःखात्मक अनुभूतिलाई काव्यको रूप दिन्छ । यसरी काव्यकार आफ्ना दुःख र वेदनाका अनुभूतिलाई समष्टिका रूपमा उतारिदिन्छ वा संसारका सारा मर्म-व्यथा, जीवनका अभिशाप वा वरदान उसका वाणीमा स्पन्दित भएर आउँछन् । अनि समुच्चा देश, संस्कृति र काल उसका रचनामा साकार हुन जान्छन् । यसैले यी दुवै पक्ष सन्तुलित किसिमले काव्यमा आउनु पर्छ । काव्यमा कला मात्र चाहिन्छ वा 'कला कलाका लागि' भन्नेहरू अनुत्तरदायी र एकलकाँटे हुन् । यस्तो धारणा 'पानी पानीका लागि' र 'उन्नति उन्नतिका लागि' हो भनेर जीवनबाट तिनलाई पन्छाउन खोज्ने निरर्थक चेष्टा मात्र भन्न सकिन्छ । कला पक्ष मात्र हुने हो भने काव्य खोक्रो हुन्छ – धोत्रो पसेको रुखको ओढार जस्तो । त्यसमा मुटु र त्यसको गीत तथा सजीवता हुँदैन । यसैले कला पक्षबाट राम्रो भएर पनि त्यस्तो रचना स्थायी हुन सक्तैन र आफैमा मेटिन्छ अनि मर्छ । भाव पक्षका दृष्टिले मात्र काव्यलाई हेर्दा पनि यसले हृदयलाई छुन र चिमोद्न सक्तैन ।

136. साहित्य वा काव्यमा कला पक्ष मात्र भएमा के हुन्छ ?

- (1) जीवनोपयोगी
- (2) त्यसमा मुटुको सजीवता हुन्छ
- (3) त्यो अस्थायी र युग सापेक्ष हुन्छ
- (4) काव्य खोक्रो हुन्छ

137. देवकोटाका विचारमा कला के हो ?

- (1) उच्चतम विचारको अभिव्यक्ति
- (2) सत्यको सुन्दर प्रदर्शन
- (3) भाव पक्षसँगको तादात्म्य
- (4) सिर्जनात्मक कल्पना

138. भाव पक्ष अन्तर्गत कुन कुरा समाहित हुन्छ ?

- (1) काव्यको अभिव्यक्तिगत शिल्प
- (2) श्रेष्ठतम कल्पना
- (3) अलौकिक आनन्द
- (4) वस्तुगत र अनुभूतिगत

139. 'पानी पानीका लागि' र 'उन्नति उन्नतिका लागि' जस्ता कथनहरू कस्ता कथन हुन् ?

- (1) कथनका अर्थहीन प्रयास
- (2) कलाचेतनामूलक कथन
- (3) कथनका सारपूर्ण प्रयास
- (4) जीवनमुखी कथन

140. कुनै काव्य वा रचना प्रभावकारी र स्थायी हुनका लागि के हुनु आवश्यक छ ?

- (1) कला पक्षको समुचित निर्वाह
- (2) कला पक्ष र भाव पक्षको समायोजन
- (3) भाव पक्षमा दिइएको जोड
- (4) निष्ठापूर्वक गरिएको सत्यको प्रकाशन

141. काव्य वा साहित्यमा कुन कुन कुरा पाइन्छन् ?

- (1) मनोरञ्जन, विज्ञान र राजनीति
- (2) छन्द, अलङ्कार र आनन्द
- (3) आनन्द, अनुभवज्ञान र बिम्ब
- (4) शब्दार्थको समन्वय, शिक्षा र आनन्द

142. 'उच्चतम' र 'श्रेष्ठतम' शब्दले विशेषणको कुन अवस्था बुझाउँछन् ?

- (1) मध्यम
- (2) उच्च
- (3) असामान्य
- (4) सामान्य

143. 'सजीवता' शब्द 'सजीव' मा परिणत गरिँदा कुन प्रक्रियामा भएको हुन्छ ?

- (1) नामबाट नाम
- (2) विशेषणबाट विशेषण
- (3) विशेषणबाट नाम
- (4) नामबाट विशेषण

निर्देश : दिइएको अनुच्छेद पढेर तल भएका प्रश्नहरू (प्रश्न सं. 144 – 150) का उपयुक्त उत्तर चिन्हित गर्नु होस् ।

बढ्दो लोकप्रियताले गर्दा क्रिकेटको भविष्य अत्यन्त उज्ज्वल देखिन्छ । यदि टेलिभिजनमा कुनै पनि महत्त्वपूर्ण प्रसारण हुने तोकिएको छ भने बाटाघाटामा हिँड्ने मानिस लगायत हाट-पसलहरूमा समेत भिड कम हुन्छ । झन भारत र पाकिस्तानका बिचको म्याच भएको दिन त कर्फ्यु लागे झैं सडकहरू सुनसान हुने गर्छन् । एक-एकजना राष्ट्रीय दलका खेलाडीहरूलाई आज विश्वभरिका मानिसहरू चिन्छन् । गल्ली गल्लीमा क्रिकेटका अकादमी अनि प्रशिक्षण केन्द्रहरू खोलिएका छन् भने क्रिकेटलाई पेसाका रूपमा ग्रहण गर्न युवाहरू उत्साहित देखिन्छन् । प्रसिद्धिको मात्र नभएर क्रिकेट आज धनको पनि पर्याय भइसकेको छ । एक एकवटा म्याचबाट सरकारलाई लाखौंको राजस्व प्राप्त हुन्छ अनि क्रिकेट बोर्डले पनि निकै पैसा कमाउँछ । खेलाडीहरूले पनि पर्याप्त पारिश्रमिक पाउँछन् । विज्ञापनद्वारा टिभी च्यानलहरू पनि करौडौं रुपियाँ कमाउँछन् । राजा महाराजाहरूका सोखबाट जन्मिएको यो खेल आज प्रत्येकका घर-आँगनमा पुगिसकेको छ ।

144. युवाहरू किन उत्साहित छन् ?

- (1) क्रिकेट युवाहरूको प्रिय खेल भएर
- (2) क्रिकेटलाई पेसाका रूपमा ग्रहण गर्नका निम्ति
- (3) राष्ट्रीय दलका खेलाडीलाई विश्वभरि चिनिने हुँदा
- (4) क्रिकेटका अकादमी र प्रशिक्षण केन्द्र सबैतिर खोलिएर

145. टिभी च्यानलहरूले क्रिकेट खेल देखाउँदा रुपियाँ कमाउने स्रोत वा माध्यम के हुन्छ ?

- (1) विज्ञापन
- (2) युवा पुस्ता
- (3) सरकारी राजस्व
- (4) क्रिकेट बोर्ड

146. क्रिकेट म्याचका दिन बाटाघाटामा तथा हाट-पसलहरूमा मानिसको भिड थोरै हुने कुराले के सङ्केत गर्छ ?

- (1) खेलको क्षेत्रमा क्रिकेटको अतिक्रमण
- (2) क्रिकेट खेलको भविष्य
- (3) क्रिकेटको लोकप्रियता
- (4) सरकारी विदाको घोषणा

147. क्रिकेट खेलबाट धनार्जन बाहेक कुनै खेलाडी व्यक्तिलाई हुने अरु लाभ के हो ?

- (1) स्वास्थ्य जाँचको अवसर
- (2) क्रिकेट बोर्डको सदस्यता
- (3) प्रशिक्षण केन्द्र खोल्ने अवसर
- (4) लोकमा पाइने प्रसिद्धि

148. क्रिकेट म्याचको आयोजना गरिँदा सरकारलाई के लाभ हुन्छ ?

- (1) सरकारी अकादमी खोल्ने खर्च जोगिन्छ
- (2) राजस्व सङ्ग्रह हुन्छ
- (3) बोर्डले पाएको पैसा सरकारकै हो
- (4) युवाहरूलाई नोकरी दिनु पर्दैन

149. भारतीय दर्शक र क्रिकेट प्रेमीहरू कुन कुरामा धेरै उत्साही भई संलग्न रहन्छन् ?

- (1) भारत र पाकिस्तानको म्याच
- (2) क्रिकेटबाट पाउने प्रसिद्धि
- (3) राष्ट्रिय दलमा संलग्नता
- (4) प्रसिद्ध खेलाडीहरूप्रति

150. 'सुनसान' शब्दको विपरीतार्थक कुन हो ?

- (1) सामूहिक
- (2) कोलाहलमय
- (3) अशान्त
- (4) निर्जन

SPACE FOR ROUGH WORK

तल दिइएको निर्देशन ध्यानले पढ्नुहोस् :

1. विभिन्न प्रश्नहरूको जवाफ दिनु पर्ने तरिका परीक्षण पुस्तिकामा वर्णन गरिएको छ जुन तपाईंले वास्तवमै प्रश्नहरूको उत्तर दिन अघि ध्यानपूर्वक पढ्नु पर्दछ ।
2. OMR को दोस्रो पातामा दिइएका चार वैकल्पिक प्रश्नहरूमध्ये केवल एउटा शुद्ध उत्तरलाई निलो/कालो बल पोइन्ट पेनले कालो पार्नुहोस् । एकपटक उत्तर कालो पारेपछि त्यसलाई सच्याउन पाइने छैन ।
3. परीक्षकले उत्तर पुस्तिका पल्टाइ वा भाँचभुच गर्न पाउने छैनन् । कुनै पनि उत्तरमाथि कोरकार नगर्ने । निर्दिष्ट गरे बाहेक अन्यत्र कतै आफ्नो रोल नम्बर नलेख्ने ।
4. परीक्षा पुस्तिकालाई विशेष रूपले ध्यान दिनु पर्छ । कुनै कारणवश परीक्षा पुस्तिका यताउता परे मात्रै अर्को परीक्षा पुस्तिका दिइने छ ।
5. परीक्षार्थीले दिइएको परीक्षा पुस्तिकामा कोड नम्बर आदि सही ढङ्गले लेख्नुपर्ने छ ।
6. एक मेसिनले OMR उत्तर पानामा कोड गरिएको जानकारी पढ्नेछ । त्यसकारण कुनै पनि जानकारी अपूर्ण राख्नु हुन्न र यो प्रवेश पत्रमा दिइएको जानकारी भन्दा फरक हुनु हुन्न ।
7. परीक्षार्थीले परीक्षाको समयमा कुनै पाठ्यसामग्री, टङ्कित वस्तु, कागज, पेजर, मोबाइल फोन, इलेक्ट्रोनिक उपकरण र अन्य कुनै पनि विद्युतीय सामग्री आदि ल्याउन पाउने छैनन् ।
8. मोबाइल फोन, वायरलेस संचार उपकरण (स्विच अफ मोडमा पनि) र अन्य प्रतिबन्धित वस्तुहरू परीक्षा हल/कोठामा ल्याउनु हुँदैन । यस निर्देशनको पालना गर्न असफल भएमा परीक्षामा अनुचित साधन प्रयोग भएको मानिनेछ र परीक्षा रद्द गर्ने लगायत उम्मेदवारलाई कारबाही गरिनेछ ।
9. आवश्यक र उचित समयमा परीक्षार्थीले आफ्नो प्रवेशपत्र देखाउनुपर्ने छ ।
10. केन्द्र निरीक्षकको अनुमति बिना परीक्षार्थीले बाहिर जान पाउने छैनन् वा परीक्षा भवन छोड्न सक्ने छैनन् ।
11. परीक्षार्थीले उत्तर पुस्तिका नबुझाएसम्म परीक्षा भवन छोड्न पाउने छैनन् । परीक्षा भवन छोड्न अघि निरीक्षकपत्र, उपस्थितिपत्र आदिमा हस्ताक्षर गर्नुपर्ने छ । परीक्षार्थीहरूलाई पनि उपस्थितिपत्रमा प्रदान गरिएको ठाउँमा बायाँ-हातको औंठो प्रभाव राख्नु आवश्यक छ ।
12. कुनै पनि विद्युतीय उपकरण राख्न निषेध छ ।
13. परीक्षार्थीले परीक्षा-संस्थाले दिएको निर्देशको पूर्णरूपले पालन गर्नुपर्ने छ । कुनै तरिकाले नियम उलङ्घन भएमा परीक्षा-संस्थाको नियमअनुसार दण्डको व्यवस्था गरिने छ ।
14. प्रश्न पुस्तिकाको कुनै खण्ड च्यात्न वा फटाउन पाइने छैन ।
15. परीक्षाको समाप्तिपछि परीक्षार्थीले सबै प्रकारले उत्तर पुस्तिका परीक्षकलाई बुझाउनुपर्ने छ तब मात्रै परीक्षा भवन छोड्न पाइने छ । परीक्षार्थीले कुनै पनि उत्तर पुस्तिका साथमा लान पाउने छैनन् ।

READ THE FOLLOWING INSTRUCTIONS CAREFULLY :

1. The manner in which the different questions are to be answered has been explained in the Test Booklet which you should read carefully before actually answering the questions.
2. Out of the four alternatives for each question, only one circle for the correct answer is to be darkened completely with **Blue/Black Ball Point Pen** on **Side-2** of the OMR Answer Sheet. The answer once marked is not liable to be changed.
3. The candidates should ensure that the Answer Sheet is not folded. Do not make any stray marks on the Answer Sheet. Do not write your Roll No. anywhere else except in the specified space in the Answer Sheet.
4. Handle the Test Booklet and Answer Sheet with care, as under no circumstances (except for discrepancy in Test Booklet Code or Number and Answer Sheet Code or Number), another set will be provided.
5. The candidates will write the correct Test Booklet Code and Number as given in the Test Booklet/Answer Sheet in the Attendance Sheet.
6. A machine will read the coded information in the OMR Answer Sheet. Hence, no information should be left incomplete and it should not be different from the information given in the Admit Card.
7. Candidates are not allowed to carry any textual material, printed or written, bits of papers, pager, mobile phone, electronic device or any other material except the Admit Card inside the Examination Hall/Room.
8. Mobile phones, wireless communication devices (even in switched off mode) and the other banned items should not be brought in the examination halls/rooms. Failing to comply with this instruction, will be considered as using unfair means in the examination and action will be taken against the candidate including cancellation of examination.
9. Each candidate must show on demand his / her Admit Card to the Invigilator.
10. No candidate, without special permission of the Centre Superintendent or Invigilator, should leave his / her seat.
11. The candidates should not leave the Examination Hall/Room without handing over their Answer Sheet to the Invigilator on duty and sign the Attendance Sheet twice. Cases where candidate has not signed the Attendance Sheet second time will be deemed not to have handed over the Answer Sheet and dealt with as an unfair means case. **The candidates are also required to put their left-hand THUMB impression in the space provided in the Attendance Sheet.**
12. Use of Electronic/Manual Calculator is prohibited.
13. The candidates are governed by all Rules and Regulations of the Examining Body with regard to their conduct in the Examination Hall/Room. All cases of unfair means will be dealt with as per Rules and Regulations of the Examining Body.
14. No part of the Test Booklet and Answer Sheet shall be detached under any circumstances.
15. **On completion of the test, the candidate must hand over the Answer Sheet to the Invigilator in the Room/Hall. The candidates are allowed to take away this Test Booklet with them.**

निम्नलिखित निर्देशों को ध्यान से पढ़ें :

1. जिस प्रकार से विभिन्न प्रश्नों के उत्तर दिए जाने हैं उसका वर्णन परीक्षा पुस्तिका में किया गया है, जिसे आप प्रश्नों का उत्तर देने से पहले ध्यान से पढ़ लें।
2. प्रत्येक प्रश्न के लिए दिए गए चार विकल्पों में से सही उत्तर के लिए OMR उत्तर पत्र के पृष्ठ-2 पर केवल एक वृत्त को ही पूरी तरह नीले/काले बॉल पॉइंट पेन से भरें। एक बार उत्तर अंकित करने के बाद उसे बदला नहीं जा सकता है।
3. परीक्षार्थी सुनिश्चित करें कि इस उत्तर पत्र को मोड़ा न जाए एवं उस पर कोई अन्य निशान न लगाएँ। परीक्षार्थी अपना अनुक्रमांक उत्तर पत्र में निर्धारित स्थान के अतिरिक्त अन्यत्र न लिखें।
4. परीक्षा पुस्तिका एवं उत्तर पत्र का ध्यानपूर्वक प्रयोग करें, क्योंकि किसी भी परिस्थिति में (केवल परीक्षा पुस्तिका एवं उत्तर पत्र के कोड या संख्या में भिन्नता की स्थिति को छोड़कर) दूसरी परीक्षा पुस्तिका उपलब्ध नहीं करायी जाएगी।
5. परीक्षा पुस्तिका/उत्तर पत्र में दिए गए परीक्षा पुस्तिका कोड व संख्या को परीक्षार्थी सही तरीके से उपस्थिति-पत्र में लिखें।
6. OMR उत्तर पत्र में कोडित जानकारी को एक मशीन पढ़ेगी। इसलिए कोई भी सूचना अधूरी न छोड़ें और यह प्रवेश पत्र में दी गई सूचना से भिन्न नहीं होनी चाहिए।
7. परीक्षार्थी द्वारा परीक्षा हॉल/कक्ष में प्रवेश पत्र के सिवाय किसी प्रकार की पाठ्य सामग्री, मुद्रित या हस्तलिखित, कागज़ की पर्चियाँ, पेजर, मोबाइल फोन, इलेक्ट्रॉनिक उपकरण या किसी अन्य प्रकार की सामग्री को ले जाने या उपयोग करने की अनुमति नहीं है।
8. मोबाइल फोन, बेतार संचार युक्तियाँ (स्विच ऑफ अवस्था में भी) और अन्य प्रतिबंधित वस्तुएँ परीक्षा हॉल/कक्ष में नहीं लाई जानी चाहिए। इस सूचना का पालन न होने पर इसे परीक्षा में अनुचित साधनों का प्रयोग माना जाएगा और परीक्षार्थी के विरुद्ध कार्यवाही की जाएगी, परीक्षा रद्द करने सहित।
9. पूछे जाने पर प्रत्येक परीक्षार्थी, निरीक्षक को अपना प्रवेश-पत्र दिखाएँ।
10. केन्द्र अधीक्षक या निरीक्षक की विशेष अनुमति के बिना कोई परीक्षार्थी अपना स्थान न छोड़ें।
11. कार्यरत निरीक्षक को अपना उत्तर पत्र दिए बिना एवं उपस्थिति-पत्र पर दुबारा हस्ताक्षर किए बिना परीक्षार्थी परीक्षा हॉल/कक्ष नहीं छोड़ेंगे। यदि किसी परीक्षार्थी ने दूसरी बार उपस्थिति-पत्र पर हस्ताक्षर नहीं किए तो यह माना जाएगा कि उसने उत्तर पत्र नहीं लौटाया है और यह अनुचित साधन का मामला माना जाएगा। **परीक्षार्थी अपने बाएँ हाथ के अँगूठे का निशान उपस्थिति-पत्र में दिए गए स्थान पर अवश्य लगाएँ।**
12. इलेक्ट्रॉनिक/हस्तचालित परिकलक का उपयोग वर्जित है।
13. परीक्षा-हॉल/कक्ष में आचरण के लिए परीक्षार्थी परीक्षण संस्था के सभी नियमों एवं विनियमों द्वारा नियमित हैं। अनुचित साधनों के सभी मामलों का फैसला परीक्षण संस्था के नियमों एवं विनियमों के अनुसार होगा।
14. किसी भी परिस्थिति में परीक्षा पुस्तिका और उत्तर पत्र का कोई भाग अलग न करें।
15. परीक्षा सम्पन्न होने पर, परीक्षार्थी कक्ष/हॉल छोड़ने से पूर्व उत्तर पत्र निरीक्षक को अवश्य सौंप दें। **परीक्षार्थी अपने साथ इस परीक्षा पुस्तिका को ले जा सकते हैं।**